

Ἕλληνας μετανάσται! σεῖς, οἵτινες ἐδοκιμάσατε τὰς πικρίας καὶ τὰ βάσανα τῆς ἀποδημίας εἰς τὴν μεμακρυσμένην γῆν τῆς ὑποτεθείσης ἐπαγγελίας, ἀφοῦ ἐπανεέλθητε ὑγιεῖς ἐνταῦθα, δεῖξατε εἰς πάντας ὅτι εἰσθε οἱ καταλληλότεροι πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἐλληνικῆς γῆς, ἐξ ἧς πρωτίστως ἐξαρτᾶται ἡ εὐδαιμονία τῆς πατρίδος.

Ε. Ἐμπειρικός.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΠΕΡΙ ΚΟΜΗΤΟΣ ΓΥΙΛΦΟΡΔ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΝ

ΤΟΥ Κ. ΣΙΜΟΥ ΜΠΑΛΑΝΟΥ

Μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ διαμένων ἐν Κερκύρα καὶ Κερκυραῖος, κρίνω ἀπαραίτητον καθήκόν μου νὰ ὑποβάλω ὀλίγας τινὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐξῆς ἐκφράσεων περὶ Κερκύρας, περιχομένων ἐν τῇ περὶ τοῦ Κόμητος Γυίλφορδ διατριβῇ τοῦ ἐν Ἀθήναις διακεκριμένου δικηγόρου κ. Σίμου Κ. Μπαλάνου, ἥτις ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Παρνασσοῦ τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου ἐ. ἐ.

Ὁ κ. Μπαλάνος λέγει ἐν σελίδι 28.

«Ὁ Γυίλφορδ ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀποικίαν ταύτην τῶν Κορινθίων, ἤλπιζεν ὅτι θὰ εὑρίσκεν αὐτόθι ἀγνὰ τὰ ἐλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, καὶ ὅτι θὰ ἤκουε λαλουμένην κοινῶς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀλλ' ἐνεκα τῆς Ἑνετικῆς κυριαρχίας καὶ τῶν ξένων δεσποτῶν, οὐ μόνον τὰ ἐλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα εἶχον ἐξαλλαχθῇ ἐν Κερκύρα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶχεν ἀντικατασταθῇ δι' ἐφθαρμένης ἰταλικῆς, ἐνῶ τὸ πάτριον ἰδίωμα διετηρεῖτο ἀγνόν μόνον ἐν τοῖς ἀποκέντροις χωρίοις τῆς νήσου».

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶμεν.

Δὲν χρῆζει ἀποδείξεως, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν πολυχρόνιον πρὸς τοὺς ξένους ἐξουσιαστὰς συνανάχρωσιν, διετηρήθησαν πάντοτε ἐν Κερκύρα οὐσιωδῶς τὰ ἐλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, ἐν τῷ οἰκιακῷ καὶ κοινωνικῷ βίῳ, περιθαλπόμενα μάλιστα καὶ περιφρουρούμενα ὑπὸ τοῦ τότε πάσαν καρδίαν ἐμπνέοντος κοινοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, καὶ ὑπὸ τῶν προγονικῶν ἐκείνων παραδόσεων, δι' ὧν αἰετοτε ἡ Κέρκυρα διέσωσε τὸν ἐλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς γλώσσης διατρανούμενον ἐνώπιον τῶν ξενικῶν κατακτήσεων καὶ εἰσβολῶν ὥστε οὐδέμιᾳς ἔχεται ἄλλη

θείας ἢ τολμηρὰ διαβεβαίωσις τοῦ κ. Μπαλάνου, ὅτι ἐν Κερκύρᾳ, ὅτε ἦλθε παρ' ἡμῖν ὁ Γυίλφορδ, τὸ πατριον ἰδίωμα ὑποχωρῆσαν εἰς γλῶσσαν ξένην διατηρεῖτο ἀγνὸν μόνον ἐν τοῖς ἀποκέντροις χωρίοις τῆς νήσου. Ἡ πατριος γλῶσσα ὑπῆρξε πάντοτε ἀποκλειστικῶς ἡ μόνη γλῶσσα τῶν Κερκυραίων καθ' ἅπασαν τὴν νήσον· ἅμα δ' ἐξήρχετό τις τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς προαστείοις, μόνην τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἤκουε λαλουμένην. Ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως ἑλληνικὴ ἦτο ἀείποτε ἡ γλῶσσα τῆς πλειονότητος, ἐπικρατοῦσα ἐφ' ὅλου τοῦ γνησίου κερκυραϊκοῦ στοιχείου. Χρῆσις δὲ τῆς ἰταλικῆς, ὡς γλώσσης τῆς τότε κυβερνήσεως, ἐγένετο ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες ἕνεκα τῆς θέσεώς των ἦσαν εἰς συνεχῇ ἐπαφῇ πρὸς τοὺς ξένους. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι, κατὰ τὸ πλεῖστον, καίπερ μεταχειριζόμενοι ὡς οἰκιακὴν τὴν ξένην γλῶσσαν, ἐλάλουν καὶ τὴν ἑλληνικὴν, δι' ἧς ἤρχοντο εἰς συνάφειαν πρὸς τὰς πολυπληθεστέρας τάξεις τῆς πόλεως καὶ τῆς λοιπῆς νήσου αἵτινες ἠγνόουν τὴν ἰταλικήν, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν καθόντων συνταυτιζομένην τότε μὲν τὰ καθήκοντα τοῦ ἀτόμου καθ' ὅλον τὸν κοσμικὸν βίον. Βεβαίως ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα δὲν ἔμενεν ἀμιγῆς ξενισμῶν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐν Κερκύρᾳ παρεφθαρμένη περισσότερον ἢ ἡ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος λαλουμένη, ὅπου εἶχον παρεισφρήσῃ οἱ τουρκισμοί, οὐχὶ ὀλιγώτερον ἢ ἐν Κερκύρᾳ οἱ ἰταλισμοί, ἂν καὶ ἡ ἐπιρροή τῆς ξένης γλώσσης καὶ τῶν ξένων ἐθίμων ἦτο ἐν Κερκύρᾳ δραστηριωτέρα ὡς ἐνεργουμένη ὑπὸ πεπολιτισμένων καὶ οὐχὶ ὑπὸ βαρβάρων δεσποτῶν. Μαρτυροῦσι δὲ ἀδιαφιλονεικῆτως τὴν καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχῇ ἐπικράτησιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ οἰκιακὰ ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ καὶ πρὸ πάντων αἱ πράξεις τῶν συμβολαιογράφων, οἵτινες, καθ' ὅλην τὴν νήσον, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ πόλει, ἐν γένει ἅπαντες συνέταττον αὐτὰς μόνον ἑλληνιστί, ἐν ᾧ καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει συνήθως ἰταλιστί γράφοντες συνέταττον πράξεις καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν περὶ τῆς πατρίου γλώσσης μέριμναν διασῆμων οἰκῶν καλὸν παράδειγμα ἀναφέρει αὐτὸς ὁ κ. Μπαλάνος τὸ τοῦ Ἑμμανουὴλ Θεοτόκη (οὐχὶ υἱοῦ, ἀλλ' ἀνεψιοῦ τοῦ κλεινοῦ Νικηφόρου), ἀπαγορεύσαντος τὴν χρῆσιν τῆς ἰταλικῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἀπαιτήσαντος νὰ λαλῇται μόνον ἡ ἑλληνικὴ.

Εὐρίσκοντο καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν Κερκύρᾳ, ὡς ἐκ τῆς ξενοκρατίας, καὶ οἰκογένειαι ἐνασμενιζόμεναι ἐν τῇ χρήσει τῆς γλώσσης τῶν Ἑνετῶν, ὡς ἐν Ἀθήναις σήμερον ὑπάρχουσί τινες προτιμῶντες τὴν ἐν οἰκογενεῖᾳ χρῆσιν τῆς γαλλικῆς ἢ ἄλλων ξένων γλωσσῶν ἀντὶ τῆς πατρίου γλώσσης, φανταζόμενοι ὅτι τοιουτοτρόπως ἐπιδεικνύοντα ἐνώπιον τῶν ξένων, ὡς οἱ ἐκ τῶν Ἑλλήνων μᾶλλον ποτισθέντες τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Ἀλλ' ἡ γλῶσσα τοῦ τόπου ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ἐν τῇ λοιπῇ νήσῳ ἀποκλειστικῶς, ἦτο ἡ καθωμικημένη ἑλληνικὴ. Τοῦ γενι-

κοῦ δὲ τούτου κανόνος ἐξηροῦντο οἱ ξένοι τὴν καταγωγὴν, αἵτινες φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐτήρουν τότε τὴν γλῶσσαν τῶν πατέρων αὐτῶν, ἥτις ἦτο καὶ ἡ γλῶσσα τῆς ὁμοφύλου αὐτοῖς κυβερνήσεως. Ἀγνοοῦμεν δὲ πόθεν ὁ κ. Μπαλάνος ἠρύσθη τὴν ὅλως ἀβάσιστον πληροφάν, ὅτι, ἀποβιβασθεὶς ὁ Γυίλφορδ ἐν Κερκύρᾳ, ἀπεγοητεύθη καὶ ἐδέησε νὰ περιηγηθῇ ἄλλας νήσους καὶ χώρας ἐλληνικὰς ὅπως ἀναζωπυρώσῃ τὰ φιλελληνικά του αἰσθήματα.

Λυπηρὸν εἶναι ὅτι ὁ κ. Μπαλάνος, οὗτινος ἐκ τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου τὸ γένος ἔλκοντος, γεννηθέντος δὲ καὶ ἀνκτραφέντος ἐν Κερκύρᾳ, δὲν ἔχομεν λόγους ν' ἀμφισβητήσωμεν τὴν υἱικὴν στοργὴν πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν ἡμῶν πατρίδα, λυπηρὸν εἶναι λέγομεν ὅτι ἀμελετήτως ἔσπευσε νὰ θίξῃ τὸ σπουδαῖον ἀντικείμενον τῆς ἐθνικῆς γλώσσης ἐν Κερκύρᾳ, εἰς τρόπον δυνάμενον νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς ξένους ἀφορμὴν ἢ ἀπλῶς πρόφασιν ἐσφαλμένων καὶ ἴσως κακοβούλων κρίσεων περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἡμετέρας νήσου, κρίσεων ἐξ ὧν, μετὰ τοῦ ἀνυπαστάτου αὐτῶν καὶ μεγάλῃ ζήτησι δύνανται νὰ προσγίνῃ εἰς τὰ συμφέροντα καὶ δικαιώματα τοῦ ἐλληνισμοῦ ἀπέναντι ἰδίως ξένων πλεονεκτικῶν ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς ὁρέξεων.

Καὶ εἰς ἀνακριθεὶς δέ τινες περιπίπτει ὁ κ. Μπαλάνος ἐν τοῖς περὶ Γυίλφορδ ἱστορουμένοις, ἀνακριθεὶς, τὰς ὁποίας ἤθελεν ἀποφυγεῖ, ἂν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὸ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ δημοσιευθὲν περὶ αὐτοῦ ἐν Κερκύρᾳ ποιημάτιον τοῦ κ. Λ. Βροκίνῃ, ἐν ᾧ ἤθελεν εὐρεῖ ἀσφαλεῖς εἰδήσεις καὶ περὶ τῆς εἰς τὸ ἡμέτερον δόγμα βαπτίσεως τοῦ ἐξόχου φιλέλληρος. Πιστεύομεν ὅμως ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ σιωπήσωμεν καὶ ἀπέναντι τῆς κινιττομένης μομφῆς εἰς τὴν Κέρκυραν ἐπὶ ἀγνωμοσύνη πρὸς τὸν μέγαν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας εὐεργέτην. Λέγομεν λοιπόν, ὅτι ὁ μὲν ἀνδριὰς τοῦ Γυίλφορδ, ὁ πρὸ τεσσάρων ἢ τριῶν ἐτῶν σταλεὶς ἐξ Ἀθηνῶν ἐνταῦθα, ὑπάρχει κατατεθειμένος προσωρινῶς ἐν τινὶ ἱσογείῳ τοῦ Βασιλικοῦ Λυμνασίου, διότι ἕνεκα τεχνικῶν λόγων γίνεται εἰσέτι σκέψις ποῦ ἀρμόζει νὰ σταθῇ. Ἡ δὲ ὡραία προτομὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου γλύπτου Παύλου Προσαλέντου καλλιτεχνηθεῖσα ἵσταται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀρμοδίως καὶ εὐπρεπῶς ἰδρυμένη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης Κερκύρας. Ταύτης δὲ τῆς προτομῆς μαρμαρίνον ὁμοίωμα, ἔργον ἄλλου Κερκυραίου καλλιτέχνου τοῦ Ἰωάννου Καλοσγούρου, ἐκόσμη καὶ αὐτὸ τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην μέχρι τοῦ ἔτους 1868, ὅτε ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Σαρδάς ἐπιμόνως ἀπήτησε ν' ἀποσταλῇ εἰς Ἀθήνας καὶ τεθῇ εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομυχικοῦ Ταμείου.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 29 Μαρτίου 1890

N. T. Βούλαρις.